

Beno Zupančič

Potres

Odlomek, ki ga objavljamo, je skrajšano poglavje iz Zupančičevega novega romana POTRES. Z njim se pisatelj vrača s popotovanj po pokrajinah otroštva v današnje Ljubljano. To pot nam je popisal kratko prijateljstvo med novinarjem srednjih let in doraščajočim dekletom, ki postane žrtev prometne nesreče. V senci nesmiselne nesreče zaživi pred nami košček mestnega sveta, globoko potopljen v vsakdanjost —

polno majhnih skrbi, zanikrnosti, grozovitosti in svojevrstne lepote. Bralce bo spominjal veliko bolj na MEGLICO kot na PLAT ZVONA.

Roman izide še letos pri CANKARJEVI ZALOŽBI v Ljubljani.

Sredi sijoče bele peščene ploskve je zagledal Izidorja, kako si izgubljeno gladi kodrasto brado. Bržčas se mu je zdelo, da je čisto odveč v peščenem preddverju Žal. Gotovo je začutil, kako ga je Rudolf ošinil s hladnim, nejevoljnim pogledom.

»Kako je?« je šepetaje vprašal. »Kako je? Kakšna je videti?«

»Poglej,« je siknil Rudolf in začel s tresočimi se rokami brskati po žepih, da bi našel cigarete in vžigalice.

»Rad bi jo videl živo,« je zašepetal Izidor. »Ne želim je videti mrtve.« Pogledal je mimo Rudolfa, nekam med topole, ki so se obletavali, in dodal: »Bojim se. Ne bi je mogel pozabiti.«

Ta trenutek je Rudolfa presunila misel, da mu je ta fant bližji, kot si je mogel misliti. Kot bi se že zdavnaj dobro poznala. Kot bi skupaj prepotovala kako izmed velikih puščajv hudega.

Našel je cigareto, si jo prižgal in začel hlastno kaditi.

»Strašno,« je še kar naprej šepetal Izidor. »Ne morem si misliti. Po petsto mrtvih na leto po naših cestah. Ne morem si predstavljati, da je vsa polomljena. Ta prehod iz živega v mrtvo, iz lepega v . . .«

»Norec,« je vzkliknil Rudolf in ta nevljudni vzklik mu je pomagal, da mu je malo odleglo. Žal mu je postalo, da je bil grob. Ozrl se je proti pokopališču — k večnim starkam, kamnosekom, vrtnarjem, svečarjem, in dodal: »Ne moreš si misliti, kako je živa, sveža, mlada, napol otroška, napol ženska. Ničesar ni opaziti, nobene poškodbe, ti rečem.«

Zataknilo se mu je, očital si je, da govori banalnosti. Najbolj vsakdanje pogrebne banalnosti, s kakršnimi ni mogoče nikoli povedati tistega pravega. Zagleda jo na kolesu, ko vozi slalom po pločniku pred hišo. Svetli lasje si ji usipajo čez obraz, nato skoči na tla in zakliče: »Zračnico imam prazno, kdo jo zna zakrpati?«

»Pojdi in jo poglej, pesnik. Bodi mož. Lahko boš napisal pesem, polno vsakdanjih grozovitosti.«

Izidor se je neodločno premaknil. Nato je naredil nekaj korakov, se obrnil, nameraval nekaj reči, a si je premislil. Rudolf je gledal za njim, ko se je končno napotil proti mrliški vežici. Bil je vitek, slok, pajkast v ozkih hlačnicah pod Plečnikovimi stebri, v njih so se mu suhe noge kar šibile.

Zrl je za njim, a spet ni mogel nič misliti. Kamen, kamen, je govorilo v njem z močjo, ki je preglasila vse drugo.

S pokopališča so se prikazali pogrebci — eden je rinil voziček, gumi-jasta kolesa so tekla skoroda neslišno, drugi je nosil slovensko zastavo, ovito okoli droga, dva sta korakala zadaj. Imeli so grobe, zdelane obraze, kakršne srečuješ v predmestnih točilnicah. V črnih uniformah so se zdeli Rudolfu naravnost zverinski. Ustavili so se pod kamnitimi oboki, si prižgali cigarete in eden med njimi je čisto razločno rekel: »Moral je biti nekaj posebnega. Začel je zaudarjati, preden je dodobra umrl.« Rumeno oblečena ženska, ki je sedela na zeleni klopi in prebirala horoskope, jih je pogledala izza časopisa in nato brala naprej. Imela je zamišljen, otožen obraz pod skrbno počesanimi osivelimi lasmi, spetimi na tilniku v veliko kepo.

Izidor se je hitro vrnil. Bil je bolj bled kot po navadi. Oči so se mu svetlikale v blesku, ki ga Rudolf ni poznal. Zazdelo se mu je, da bi v njih lahko zasledil polesketavanje jeze, silovite notranje jeze, s katero ne veš kam.

»Pojdiva,« mu je rekel, ker ni želel reči kaj drugega.

»Ko bi kadil, bi zdaj moral kaditi,« je neumno zašepetal Izidor in z očmi ošinil gručo pogrebcev. »Počutim se, kot bi požrl kamen. Velik, mrzel kamen.«

Stresel se je, kot bi ga bilo zmrazilo, prijel Rudolfa pod roko, ga rahlo zasukal in skupaj sta se napotila proti mestu.

Naproti jima je prihajal trušč, najbolj vsakdanji trušč najbolj vsakdanjega mestnega življenja. Duh po prahu, po asfaltu, po bencinu, po uvelem listju jesenskih kostanjev. Na zelenem mestnem avtobusu je visel napis, ki je vabil na mednarodno vinsko razstavo. Nad pokopališče je neslišno priplulo srebrno jadralno letalo in začelo krožiti.

»Kupiti ji morava rož,« je rekel Rudolf in se ozrl v letalo.

»Veliko rož,« je pritrdil Izidor, »ampak jaz nimam v žepu niti ficka.«

»Nič ne dé,« je nekam očetovsko zamrmral Rudol. »Denarja nama ne bo zmanjkalo, če nama ne bo zmanjkalo poguma.«

Izidor se je bledo nasmehnil in se ga tesneje oprijel.

»Veste, premlad sem prebiral Prokopijeve zgodbe iz Bizanca — o Teodori, o Antonini . . . saj veste . . . Justinijan, Belizar, stari Slovani in tako dalje. Dolgo se nisem mogel znebiti strahu pred ženskami. In filmske revije in kriminalke. In poljudnoznanstvene knjige, iz katerih nikoli ne dobiš odgovora, ki si ga želiš. Kot okoli Marsa se mi sučeta okoli glave Fobos in Deimos. Ali si lahko predstavljate?«

»Lahko,« je brez premisleka odvrnil Rudolf.

Ko bi ju kdo opazoval, kako sta zlagoma stopala proti mestu, bi bržkone pomislil, da sta popila vsak nekaj kozarčkov konjaka in si zdaj pripovedujeta ljubezenske zaupnosti. Izidor je nagnil glavo na desno, kot bi se želel nasloniti na Rudolfovo ramo, in od daleč je bil videti kot podoba iz devetnajstega stoletja — s kodrasto kostanjevo brado, v dolgem suknjiču z zlatimi gumbi, v ozkih hlačnicah, s pajkovo hojo mladega moža, ki mu je kar všeč, da je videti šibak, čustven, potreben razumevanja ljudi.

Zgodilo se je, da je ravno takrat izrekel svoj prvi stavek dneva: »Uboštvo duha bo krivo, da smo tako šibki pred mrtvim otrokom.«

*

Čez čas sta se morala vrniti, ker se je Rudolf spomnil, da je na Žalah pozabil avtomobil. Usedla sta se vanj in se odpeljala v mesto. Med potjo sta se domenila, da je zdaj njuna prva dolžnost kupiti cvetje. Ustavila sta se pri PRODAJALKI VIJOLIC. Prodajalka v cvetličarni je bila prava pravcata prodajalka vijolic. Bila je mlada, malce zajetna, imela je zasanjane oči in prikupen nasmeh. V sladkobnem duhu po cvetju je bila videti kot omoitična. Skratka — mož šibkega značaja ne bi mogel oditi brez šopka ali venca.

Venec iz svežega cvetja, seveda. Kaj naj natisnejo na žalni trak?

Rudolf je pogledal Izidorja: »Kaj praviš, pesnik? To bi moral ti odločiti. Jaz se na to ne spoznam.«

Cvetličarka se je Izidorju spodbudno nasmehnila:

»Samo ne preveč besed, prosim.«

Rudolfu je dobro delo.

»Vidim, da dobro poznate rože in pesnike, gospodična.«

Skomignila je z rameni.

»Človek se vsega navadi, kaj hočete. Ljudje si izmišljujejo vse mogoče, navsezadnje napišejo tisto, kar jim svetujemo.«

Izidor je pogledal v strop, kot da bi tam kaj pisalo, nato v cvetličarkine rdeče roke — bile so lepe, a pordele od vode in od trnja. »Nepozabni Ireni — prijatelji, tako ponavadi napišete, ali ne? Ali bova skupaj podpisala ali vsak posebej. Da? Potem bi jaz napisal kratko in jasno v njenem stilu LJUBI IRENI — RUZIDOR ali pa IZIDOLF.«

»Kaj je to Ruzidor?« je vprašala prodajalka.

»To sva midva, Vijolica.«

Rudolfa je prijelo, da bi ugovarjal, a si je hipoma premislil. Zakaj neki? Pomislil je, da je duh v tej prodajalni natanko tak kot v mrliški vežici. V ozadju je imela prodajalka odprt tranzistorski sprejemnik. Ljudske viže, kajpada.

»Kako velik venec lahko naredite?«

»Kakršnega koli želite.«

Pokazala jima je nekaj vzorcev, nekaj ogrodij za vence in dodala:

»Mi smo solidno podjetje.«

»Trak ne sme biti črn,« je rekel Izidor. Prodajalka mu je pokazala, kakšne trakove imajo, in Izidor se je po temeljitem premisleku odločil za svetlo vijoličnega.

»Venec pošljite jutri zjutraj na Žale. Nikolajeva vežica. Po svetem Miklavžu, varuhu čolnarjev, brodnikov, koliščarjev. On je ljubljanski škofijski patron. Pred kratkim ga je papež odstavil. Svetniška rotacija, kaj hočete.«

Prodajalka se mu je prikupno nasmejala.

»Je že tako. Nič stalnega ni na svetu. In kaj naj končno natisnemo na trak?«

Izidor je potegnil iz žepa papirnat blok z napisom PETROL, kemični svinčnik z napisom LEK in na listek z velikimi črkami napisal LJUBI DEKLICI — RUZIDOR.

»Vas je bilo davi kaj strah?«

»Mislite na potres? Nič. Samo tistile venec iz umetnih rož se je snel z žebnja. Bil je že tako zaprašen, da se je kar zakadilo, ko je treščil na tla.«

»Pogumno dekle ste,« je priliznjeno rekel Izidor. »Jaz sem bil zunaj in nisem ničesar čutil. Nisem imel priložnosti, da bi se izkazal.«

V radiu je napovedovalka zavpila: *Konca sveta še ne bo tako kmalu! Galaksija IC 3258 iz ozvezdja Device bo potrebovala do nas deset milijard let!*

Rudolfa je globoko iz notranjosti vnovič oblila vročina. Vroča ginjenost. *Rura. Dolgožurni. Ruzidor.* Pogledal je v izložbo in skozi razsvetljeno cvetje v ljudi, ki so hiteli mimo. Videl je vse dvojno. Kot bi se vse majalo ali se pozibavalo. Kot bi se zemlja v središču zlobno smejala in bi se ji od smeha stresal okrogli trebuh. Nato se mu je zazdelo, da je vse skupaj samo zabavna otroška igra, po kateri se sprehajaš kot po veseličnem prostoru. Obiskuješ šotor za šotorom, presenečenje za presenečenjem, dokler te iz zadnjega ne izstrelijo natanko tja, kjer si začel.

Požrl je ginjenost in omotičen pogledal Izidorja — ta je prodajalki vneto razlagal, da se ne reče *tumariska*, ampak *tamariska*. Ona je imela pred seboj na prodajalni mizici kup stekleničk, lončkov, škatlic, razpršilcev — gnojil, razkužil, strupov, razsmradil, barvil in dišav. Pevka v radiu je ganljivo zapela . . . *jaz nisem deklica za eno noč* . . .

»Prišel je čas,« je modro govoril Izidor, »ko je treba kdaj pa kdaj odišaviti celo cvetje. Pokazalo se je, da smo strastni proizvajalci mila, pralnih praškov, pripomočkov za britje in nego kože, vseh vrst barv in dišav, s kate-

rimi se skušamo znebiti svojega pravega videza ali duha. Morali smo biti precej nesnažna dežela, precej nedišeče ljudstvo, kaj?»

»Revščina ni nikoli dišeča,« je odvrnilo deklet.

»Pojdiva,« je odločno rekel Rudolf.

Izidor je zaljubljeno pogledal prodajalko.

»Zbogom, prodajalka vijolic. Oči imate podobne Renoirovim deklicam. Lepega dne pridem k vam po rožico. Dobim jo v dar, ali ne?«

Vijolica se je strinjala. Mladi bradač ji je bil očitno všeč.

»Zakaj ne? Le oglasite se. Saj prodajamo rože tudi v druge namene, ne samo za pogrebe.«

Zunaj se je delal topel, skoroda soparen mrak. Od nekod je bilo slišati zavijanje rešilnega avtomobila. Rudolfu se je zazdelo, da sliši jok, vrsto obupanih krikov, ki kličejo prebivalce mesta k pameti.

Vijolica si je medtem ogledovala oči v ogledalcu in ugibala, kaj neki je pomenila neznana beseda o njenih očeh.

*

Ob enajstih zvečer izreče Izidor PRI ZLATEM SONCU svoj drugi stavek dneva: »Vsi klecamo predvsem za svojim lastnim pogrebom. Pij, Krucidor, ne bodi šalobarda!«

Sedita v kotu gostilniške sobe, prt na mizi je popacan od golaža, ki sta ga jedla malo prej, po stenah vise lovski prizori, posneti po starih bakrorezih, in vmes nekaj okrtačenih lovskih trofej. Po vsem prostoru diši po golažu, po vampih, po krvavicah, po kislem zelju. Krčmarica nosi *biobel* predpasnik in se zaupljivo smehlja. Ko govori, se šobi, kot bi ponujala poljube. *Mladi gospod ne sme biti preveč glasen, tu so namreč še drugi gostje.* Izidor ne more razumeti — on da je preveč glasen? Kaj takega se primeri ravno njemu, ki je utelešenje skromnosti, zbranosti in tišine?

Vendar to pot ni samo glasen, ampak tudi zgovoren — zdaj pripoveduje o bencinski črpalki, zdaj o poeziji, zdaj o svoji praprababici, ne da bi skušal pri tem kaj dognati — samo pripoveduje, pripoveduje, kot bi bil prisiljen pripovedovati, kot bi nameraval nadomestiti redkobesednost na črpalki. Sicer pa delo na črpalki sploh ni tako strašno, kot se misli, res je, da malo smrdiš po ostankih panonskega ali kakega drugega pramorja, zato pa ljudje prihajajo in odhajajo kot v filmu. Povečini so prijazni, ogledujejo si svoje kočijice zaljubljeno, kot bi si ogledovali dekleta. Včeraj se je prikazala na črpalki celo Madame Sabatier. In potem se vsi zapovrstjo nekam razbežijo, kot bi jih vrag nosil, a on se spomni na starega Walta Whitmana, ki je zapisal: *Mislím, da so bila vsa junaštva spočeta pod milim nebom in tudi vse svobodne pesmi . . .* Potem si pravi, da sta on in stari Walt približno enaka norca, saj vendar vsakokrat ugane, kaj ima kdo za bregom — ta počitek, oni kupčijo, ta avanturico, oni parado. Ob tem mimogrede pozabijo, da so milijoni ljudi oblečeni v vojaške uniforme, okrašene in obšite z znamenji strokovnega ubijalstva. Marširajo, marširajo, poganjajo ubijalske stroje, dežurajo, pojejo navduševalne pesmi, poneumljajo sebe in druge, praznijo delav-

ske žepe. Izdelujejo načrte za strateške in taktične operacije, govoričijo o strateškem ravnotežju in pijejo človeštvu kri. Kot da živimo v velikanski kasarni. On zna opazovati ljudi, ni kaj reči, in kdaj pa kdaj si kaj zapiše v PETROLOV blok, da potem doma vse to prežvekuje in piše pesmi po svojem okusu, strmeč v svet skozi frčado, ki diši po baročnem stoletju. Lahko si misli, da te pesmi ne morejo biti rožnate. *Iiizidor ovčice pasel, lepo žvižgal, lepo pel . . .* Dostikrat zavije k praprababici, ki je stara petsto let in je edini preostanek ene veje njegovega znamenitega rodu, zavoljo česar ji on vsako pot prinese borovnic, jagod ali ananasa, zakaj starka je vsa nora na vitamine, in potlej ga gleda s svojimi drobcenimi hvaležnimi očmi iz zgodovinske daljave in ga zmerja *mehkužec si in ostaneš, ampak jaz te imam vseeno rada, ker si dobrega srca, četudi boš zavozil naše življenje na slepi tir, imel boš več strojev kot otrok, nakar bodo našo družinsko grobnico mimogrede prodali, zakaj nikomur več ne bo imela služiti, in vanjo bodo pokopali kake birokrate ali podobno golazen, tvoje in moje kosti bodo zbrisali na smetišče, zavoljo česar se še zmeraj ne splača pisati slabih pesmi, zakaj to so delali zmeraj samo ljudje šibkega značaja, ljudje s srčno hibo ali še kako hujšo nadlogo, namesto da bi bili možje, kot je treba in kot so bili nekoč — možje in pol že na prvi pogled, da sploh ne omenjam dejanj . . .* Medtem babica mimogrede malo zadremlje, on pa ta čas stika po njenih predalih, ali ne bi našel kaj zanimivega. Vendar je babica očitno vse še pravi čas požgala, zakaj bila je bistra ženska, izobražena, poslovna, delavna, živela je v boljši mestni družbi in ni imela nikakršnih predsodkov. Rada je brala Platona, Aristotela, Shakespeara, Tavčarja, zdaj je seveda samo še kup poapnelih spominov, le skozi njene drobcene oči še kdaj pa kdaj šine žarek doživetja — takrat na ves glas zakriči in on ponavadi kar otrpne, ko pa ima občutljive živce, a ona ga vpraša, ali ima kako ljubico, in ko ji razloži, kako je z njim, ona zavpije, da je šleva po duši in po telesu, sicer se ne bi šel tako *julijado*, saj je vendar greh zoper ženske in zoper boga zapravlјati mladost za prazen nič. Za zgled naj si vzame Shakespearove junake — nikoli niso obotavljivci, ne v ljubezni ne v sovraštvu. Navdušuje se nad dekletom, o katerem ji je pripovedoval — zaljubila se je v črnca, zapustila vse drugo in odšla v Kenijo. Ona bi mu že pokazala hudiča, ko ne bi bila tako neznansko stara, slabiču in revolucionarju v besedah, ki ljubkuje namesto okrogle dekliške ritke, papir, narejen iz starih cunj, potem pa mora on skuhati močne kave, da bi se starka pomirila in se brez večjih težav vrnila v zgodovinske čase, kjer je pravzaprav doma. Včasih se potem dneve in dneve ukvarja z njenimi pramodrostmi, ne da bi mu mogle kaj koristiti. Ali ne bo človek prihodnosti bolj podoben šipkovemu grmu kot opici? Ali ne bo prisiljen — samo tako se bo lahko izognil lakoti — da se nauči prehranjevati se s pomočjo fotosinteze? Zlati rudniki, v katere nimaš dostopa. Si je pač naložil na ramena križ sodobnega razumnika z vso njegovo negotovostjo, izobčenostjo, blaženostjo v zanikovanju vsega, kar jè, z njegovo tesnobo in nemočjo sredi socialnih, znanstvenih in spolnih revolucij. In ko bi ga hotel kdo vsaj zares križati . . . še križ, ki ga nosi, je morebiti izdelan iz plastične mase po navodilih te ali one znanstvene družbe . . . fej . . . *beat*

down and out . . . Včeraj je naravnost poniglavo kapituliral pred Ano. Hotel ji je nabrenkati nekaj gorkih, namesto tega ji je obljubil kri za bolnike, ponesrečence, Vietnamce. Tak je, kakršen jè, in včasih se mu zazdi, da je morebiti res škoda, da ni rojen v lepih starih časih, da nima slonokoščene sprehajalne palice, usnjene kočije, vrancev in zlate ure in da je največja škoda, da ni bil udeleženec kake znamenite zgodovinske bitke, kjer bi vsaj padel velikopotezno. »Velikopotezno. Pij, Matador!«

Rudolf počasi srka iz kozarca, posluša, kot bi ne poslušal, in strmi v steno, na kateri je uprizorjen lov na uboge fazane. Ves čas ga preveva občutek, da mu nekdo nekaj prišepetava iz daljave in da on pri vsem tem nima prav ničesar opraviti, da se vse to dogaja zunaj njega, v nekem drugem svetu. On je tu samo opazovalec po naključju in še temu opazovanju se ne more posvetiti docela, zakaj ves čas se v njem nekaj dogaja, nekaj neznanega. Pri vsem tem se ne more niti upijaniti, kot se je upijanil Izidor, ki ravnokar popeva pesem iz *PRODAJALKE VIJOLIC*. Vmes se vprašuje, zakaj ni cvetličarke vprašal za ime, da bi ji lahko poslal svoje pesmi, ki bodo izšle. Upa, da bodo kmalu natisnjene, in potem jih bo razposlal križem sveta, da bodo ljudje izvedeli, da sploh jè, da ima srce, glavo, roke in vse druge telesne in duhovne organe, ki so potrebni, da bi se človek učlovečil, kolikor je mogoče, in zabrisal v smetnjake preteklosti ostanke alienacij in reifikacij in podobne šare iz umazane zgodovine.

Rudolfu se pretaka po glavi čisto nekaj drugega — nekaj sivega, gosto testo, slutnja, ki ne obeta nič nenadnega, zato pa stalnega, nekaj, kar bo napredovalo, raslo postopoma, neopazno, a vendarle venomer, kot bi tipalo k nekemu cilju, ki si ga ne more predstavljati. Krčmarica cukreno sprašuje, ali bosta gospoda še litrček vinčka.

»Pij, Toreador,« šepeta Izidor, »ne bodi žalosten, saj bo jutri še en dan. Hudo mi je, ko te vidim žalostnega. Tudi meni je grozno žal za Ireno. Nikoli nisem bil zaljubljen vanjo, ona vame še manj, ampak bila sva si zelo blizu. Razumeš, ali razumeš?«

Rudolf pokima, da razume. Irena prepirljivka: sitnari, se šobi, kuha mulo, ujezi vse pri hiši, nato se vrže v travo na trebuh, brca z nogami po zraku in se jezi še nase.

Pri mizi v kotu se spreta dva mladeniča — nenadoma planeta pokonci in vse kaže, da si bosta skočila v lase. Nato spet sedeta, naročita še liter vina in rečeta krčmarici: »Kaj imava midva med sabo, to se vas čisto nič ne tiče!«

»Imela je srce, pamet, domišljijo,« nadaljuje Izidor, »ali kako se že vsemu temu reče po domače, vse, kar človek potrebuje, da bi bil človek. Bila je osebnost in zavoljo tistega pijanega norca bo svet revnejši za nekaj dragocenega. Razumeš?«

Seveda razume.

»Škoda, da nisva na trak napisala česa drugega. Zdaj sem se spomnil. *Samó to pomni venomer: prav moli ta, kdor rad ima človeka in ptico in zver.* Samuel Taylor Coleridge.«

»Zdaj je prepozno.«

»Zbudi se, Polidor, nikar ne spi z odprtimi očmi, sicer bom začel razgrajati in potem bodo morali priti miličniki in naju odpeljati v keho, kjer smrdi po diditiju, usnju in starih kocih iz kozje dlake, kjer človeka hipoma mine pesniško razpoloženje. Irena se je še včeraj zanimala za Janjo, slišiš? Da se ni zatelebala vate, punčara?«

»Čvekaš,« vzdihne Rudolf.

»Kaj pa naj bi počel, ti debelokožna novinarska muha? Ali naj občudujem tvoj natiskani obraz in poslušam tvoje rotopapirnate misli? Včeraj si mi priporočal rubaško, ali bi mi danes rad nataknil kavbojke? Ali si sploh že kdaj kaj povedal? Si se sploh izjasnil, se opredelil, kot terja čas? Gradil si palačo, a zdaj se kujaš, ko si spoznal, da si naredil motelček. Trpiš, kot trpijo stare babe na čelu z mojo prababico, in za tvoj jokavi humanizem ne dam niti počenega groša.«

»Še zmeraj čvekaš,« vzdihne Rudolf.

»Seveda čvekam, kaj pa naj bi počel? Homer je rekel, da so sanje vrata smrti, tovariš. Pride čas, ko človek nima več časa na pretek. Resno se bojim, da bom postal varuh planinskega cvetja. Rododendroon. Ko bi rekel zdravnikom: tu imate vso mojo kri, le iztočite jo za dobro drugih ljudi, bi se mi gotovo posmehovali in me imeli za norca. Ni mi vseeno, kako živijo delavci in kmetje. Kadar vidim, da so se pogospodili, se jezim, kadar opazim, da slabo živijo, se čutim krivega. Vsakdo bi moral vsaj za nekaj časa poskusiti, kaj se pravi biti delavec. Bojim se namreč, da se pogospodimo, in sicer prav zanikrno podeželsko. Da se pozapremo drug pred drugim, kot bi bili garjavi. Le poglej te najine sosede — saj se še srečajo ob plotu ali na cesti *doberdandobrojutrokakosekajimate* ali na pogrebu, drugače se bolj družijo z avtomobili in televizorji. Morali bi podreti ograje med vrtovi, odpraviti zapahe in ključavnice, prepovedati vikanje in vse tisto, kar ustvarja med ljudmi pregraje. Ti zveni utopično?«

»Ne utopično, ampak znano.«

»Iz tvojih mladih let?«

»Iz mojih mladih let.«

»Nimam rad ljudi, ki slabo mislijo o drugih ljudeh, zlasti o ženskah, da veš. Moj hišni gospodar govori o njih, da se bog usmili, in noge mu smrdijo, kot bi imel stopala številka petdeset. Kar se tiče pilule, se strinja s papežem. Dolina šenflorjanska. Lahko bi organizirali svetovno prvenstvo v duhovni zanikrnosti. Sicer pa je rekel že rajnki Jean de la Fontaine:

*Qu'importe à ceux du firmament
Qu'on soit mouche ou bien éléphant?«*

Obrise si znoj s čela in se sesede pod mizo.

*

Ni mu kazalo drugega — plačal je račun in poprosil krčmarico, naj mu pomaga spraviti Izidorja do avtomobila. »Pri meni boste zmeraj dobili dober vinček,« je samovšečno rekla krčmarica, ko sta ga skupaj napol nesla,

napol vlekla na cesto. Pobožala je Izidorja po laseh in dodala: »Tako lep fant, ali ni škoda, da nosi brado?« Stlačila sta ga v avtomobil, potem ga je zapeljal do hiše, kjer je stanoval, in ga v naročju odnesel v njegov pesniški brlog.

Spotoma se je Izidor na trenutke prebujal, govoril o Vijolici, o njenem obrazu, ki da je tak, da kar kliče po ljubkovanju, in o Ireni, za katero sploh ne more verjeti, da je resnično mrtva. »Saj je vse skupaj samo šala . . . neumna šala gospoda boga . . . besen je, ker mu je spodletel vesoljni potop.«

Sredi strahovito škripajočih lesenih stopnic mu je prisegel, da bo odslej veliko bolj spoštoval novinarje. Doslej sploh ni pričakoval, da bi utegnil biti kdo izmed njih tako človeški, da bi po strmih stopnicah kot otroka prenašal nepriznanega pesnika in prodajalca bencina. Potem je rekel, da mu je že dobro, in se za trenutek postavil na noge. Oprijel se je stopniščne ograje in začel recitirati Walta Whitmana:

*Peš in veselega srca koračim po deželni cesti,
zdrav, svoboden, s svetom pred sabo,
dolga rjavkasta pot me vodi, kamor le hočem.*

Odslej ne iščem sreče, sreča sem sam . . .

Dalj ni zdržal. Noge ga namreč sploh niso hotele ubogati. Šibile so se mu, kot bi bile iz protja, in jezik se mu je zapletal, kot bi ne vedel več, kako je treba ravnati z njim.

Njegova podstrešnica je Rudolfa spomnila na stare francoske filme iz kinoteke. Bila je ljubka, tesna, napol lesena, napol zidana. V njej je bilo lepo črvivo pohištvo, iz mode že veliko pred tem, ko se je Izidor sploh rodil. Skozi okno v frčadi je bilo lepo videti po bližnji okolici.

Položil ga je na visoko posteljo, mu sezul čevlje, natočil vode iz lončenega vrča v pločevinast umivalnik, namočil vanjo prteno brisačo in z njo ovil pesnikovo kodrasto glavo. Potem je zadihan sedel v gugalnik za utrujene prednike, se malo pogugaval, kadil in premišljeval o tem, da sploh ne more misliti kot po navadi. Če se je kaj dogajalo v njem, se je še zmeraj dogajalo brez njegove volje, tako rekoč v njegovi odsotnosti.

Ko je opazil, da stoji na mizici svečnik s svečo, je ugasil električno svetilko in prižgal svečo. Zaplapolala je boječe, obotavljivo, in oblila sobo s plešočo rumeno lučjo.

Izidor se je predramil, se privzdignil in navdušeno vzkliknil:

»Res si od vraga . . . tako je prav . . . tako je mogoče napisati pesem ali naslikati sliko . . . neoromantika, ki zdaj na debelo osvaja deželo. Ampak res imam zanič noge. To je bržkone od tega, ker nisem bil nikoli planinec. Ves moj Jaz je zbran tam, kjer biva avtentičen človek.«

»Popij kozarec vode,« je odvrnil Rudolf, »in nocoj ne uporabljaj izrazov *bivati*, *opredmetenje*, *razpredmetenje*, *razosebljanje*, *izničiti* in podobno. Bolj od nog bo krivo avtentično vino. Veliko si ga udušil, najbrž tega nisi kaj prida vaju.«

Vstal je in mu natočil kozarec vode.

»Fuj,« je vzkliknil Izidor, ko je srebnil požirek mlačne vode, »kot bi pil bencin. Bojim se, da dobim raka na duši, ko sem taka prekleta reva, da me morajo novinarji tovoriti po stopnicah. *Mar ne vidite, gospod, da korist, ki bo sledila iz don Kihotovega spametovanja, ne bo nikoli dosegla zabave, ki nam jo daje s svojimi norčijami?* Moja prababica bi utegnila imeti prav. Ljudje pred smrtjo doženejo nekatere bistvene stvari zelo globoko, glede vsega drugega se potročijo.«

Srknil je še malo vode, se nakremžil, odložil kozarec, se naslonil na blazino z izvezeno dekliško glavico in vzkliknil!

»Lahko je tebi . . . ti srca sploh nimaš. Tebi so že v rani mladosti vstavili v prsi pisalni ali računski stroj in zdaj samo pritiskaš na tipke ali na taster. Le zavrti svoj molilni mlinček *ommanipadmehum* . . . Misliš, kot misli vlada, čustvuješ debelokožno kot moja prababica. Svet očetov, haha. Paternalistični humanizem. Svet je pljusnil med naše slovenske griče z vsem, kar ima dobrega in zlega. Vijolica ima obraz . . . kot Mona Lisa v mlajših letih, ali ne? Kot bi bil ustvarjen za to, da ga nemudoma poljubiš, pobožaš in si ga vtisneš v spomin. Ali je človek res antropozmično bitje? Da ni v meni kaj panpsihičnega? Kaj misliš? To mi je očital kritik, ki ne ve čisto nič o sodobnem pesništvu. Molj, ki si je zaslužil doktorat s stikanjem po arhivih. Včasih se uležem kar tam zunaj v žleb, pomolim glavo v sobo in si pravim: Hej, ti tam, puščoba, menih, samotar, svetnik, zaničevalec človeštva, duhovni zajedalec, uničevalec papirja, in tako naprej in tako naprej, kako se kaj imaš? Kdaj boš storil kaj znamenitega? Kdaj si boš upal povedati hišnemu lastniku, ki je kot revolucionar dobil tole hišo napol zastonj, da je medtem naredil iz revolucije zasebno obrt, iz pravih besed prazna gesla in da v njem človek samo še tli, podoben lesni gobi? Ali se boš sploh kdaj povzpel do nesposobnosti — po *Petrolovem pravilu*? Saj ga poznaš: *Po določenem času pride na vsak položaj v hierarhiji človek, ki ni kos novim nalogam*. Ali boš kdaj splezal na oltar kake bolj upoštewane človečnosti, kot je stihotvorska? Ali boš vse življenje delal reklamo samo za bencin in jogurt? In za šepave pesmi, ki jih je lahko izdelovati, ko jih tako in tako bero samo pesniki in stavci in korektorji? Kdaj bo tebi nežna ljubica napisala stavek, kot ga je prvega januarja 1883 Juliette Drouet Victorju Hugoju? Kdaj si boš lahko rekel: človek sem, tudi drugi me imajo za človeka, ženske se ozirajo za menoj z zaljubljenimi pogledi, jaz pa hodim vzravan po ulicah največjega domačega mesta in sem Mož. Ali ne bi bilo bolje, ko bi postal znanstvenik in bi raziskoval kaj koristnega, potrebnega, uporabnega, in bi te potem vabili na vladne seje in te sprejeli v Akademijo in študentje bi se ozirali za teboj in si šepetali *ga vidite, ta je as vseh asov, še Einstein bi utegnil zarzeti pred njim* . . . Rad bi sproti spremljal vse, kar se godi v današnji slovenski pameti, če je to sploh še mogoče, razumeš? Potem prav gotovo srečam Elviro in ji zaželim kot v starih časih dober dan, in ona mi pokima, saj sploh ne ve, da zavoljo nje ne bom mogel spati. Prepričan sem, da bi ob njej postal celoten človek. Z njo bi do kraja dorastel. Poln sem želja, strasti, dvomov, omahovanj. Nikakor se ne morem razvozlati. A ona

ravno narobe — tako je čedna, umirjena, urejena, gosposka. Prababica pravi, da je to *julijada*, pomisli, upa si kritizirati Prešerna, in jaz se počutim kot pri krojaču, ki mi naredi prekratke hlače . . . tako dober možiček je, kot bi ga vzeli iz muzejske omare. Poznam ga še iz otroških let, tako neznansko je ustrežljiv in delaven, da mu sploh ne morem reči, da so hlačnice prekratke, ampak sem pripravljen priznati, da imam predolge noge, da si jih moram ob prvi priložnosti prirezati . . . Ona pa nosi tako starinsko in nobel ime, da me že samo ime pretrese. *Misel, da spolnost človeka slabi, je res viktorijanska in je od kraljice Viktorije do današnjih dni posebno mladim ljudem povzročala že nič koliko skrbi in strahu* . . . Kaj naj naredim — ali naj beračim za usmiljenje, ali naj ji rečem ljubite me, prosim, ali pa bom umrl, poleg tega se ves čas bojim, da ljubi koga drugega ali celo več drugih, kar bi bilo še strašnejše, in da ji še na misel ne pride moja zaljubljenost. Ali me zelo zaničuješ zaradi te moje staromodne zaverovanosti?»

Utihnili so in začel tiho jokati.

Rudolf ga je nekaj časa opazoval, nato je vstal, namočil brisačo v vodo, jo ožel in mu jo vnovič ovil okoli glave.

»O Elviri govoriš? O tisti iz prodajalne dišav?«

»O tisti, ja,« je zajecal Izidor. »Jaz sam bi lahko odprl parfumerijo, toliko sem nakupil pri njej, ne da bi od vsega res kaj potreboval.«

Rudolf je znova sedel v gugalnik, se močno pogugal, za trenutek premišljeval in se popraskal za ušesom.

»Poslušaj, efendija, dišeča Elvira je bila poročena z letalskim kapitanom . . . ostala sta ji dva otroka, če se ne motim. In . . .«

»In kaj potem?« je zatulil Izidor.

»Nič. Samo pripovedujem. Samostojna ženska je. Nič ji ne gre očitati. Res ni napačna. Kot prikazen in kot značaj.«

»Kot prikazen, moj bog!« je znova zatulil Izidor.

»Starejša je od tebe vsaj pet let, če se ne motim.«

»Znorel bom,« je zavpil Izidor in se prijel za glavo.

»Zdaj živi na koruzi z umetniškim fotografom, ki se je proslavil na ne vem že kateri mednarodni razstavi umetniške fotografije. Ima debelo glavo, velik aparat in je mojster za pokrajine.«

»Ne maram pokrajinarjev,« je zavpil Izidor. »Umolknite, preklemani birokrat! Menda ne misliš, da so vse to, kar naštevaš, resni argumenti zoper ljubezen, zoper Elviro, zoper mene? Saj sam vem, da ima nalepljene trepalnice, ampak to se mene čisto nič ne tiče.«

»Ne napihuj se, Izidor. Znamenitih Slovencev je veliko več, kot si misliš. Vsaj milijon in pol, drugi so še dojenčki. Lahko bi bil dober novinar. Nehaj se spakovati z bencinom. Poišči si dekle, ki ti bo par, ne mamico. Obrij si brado in začni delati. Ugrizni v jabolko, četudi je morebiti kislo. Če boš razgrajal, vstanem in ti zlijem poln vrč vode na turban. Mokrega te privedem na tvojo avstro-ogrsko bojno ladjo, da boš potonil z njo vred. Umrl boš moker in spolzek kot riba, preden se bo tvoja prababica sploh spomnila, da ji že dolgo nisi prinesel marelic.«

»Brusnic, prosim.«

Naslonil se je na blazino in milo vzdihnil:

»Surovež si... tako se ne dela z rahločutnimi mladeniči, ki pišejo pesmi, nimajo staršev, nimajo ljubice, točijo srčno kri v dobrodelne namene, ker je ne morejo dati drugače, in jih nasploh bolijo tisočere nesreče vsega sveta.«

Rudolfu je dobro delo v gugalniku. Bil je utrujen, potr, potrtost se mu je spreminjala v ravnodušnost, mladi človek na postelji, ki se je venomer razburjal, ga je po svoje pomirjal.

In potem je Izidor z resnično prizadetostjo vzkliknil stavek dneva že za sredo, zakaj bilo je že precej čez polnoč:

»Nikoli si ne bi mislil, da lahko človek ostane tako brez nog kot jaz nocoj!«

Zamižal je in dodal:

»Na tihem sem zmeraj občudoval ljudi dejanj, da boš vedel. In nežne ženske. Mnogo žensk mi je bilo všeč, da boš vedel. Bolj ko so črne moje pesmi, bolj me žeja po življenju. Zlasti mi je bila zmeraj všeč Maria Alcaforado, znana kot *Portugalska redovnica*, ki se je zaljubila v nekega častnika Ludvika Štirinajstega. Pozneje je postal celo maršal. Kljub temu je Saint-Simon zapisal o njem, da je bil neznansko teslo. Morebiti še večje od mene, čeravno jaz nisem ne vojščak ne maršal.«

»Zaspi,« je zamrmral Rudolf, »jutri bo boljše z glavo in s srcem.«

Izidor se je ubogljivo prevrgel na bok in zaprl oči. Zunaj je kazalo, da se pripravlja nevihta. Le včasih je dahnila skozi okno osvežujoča sapica.

Rudolf je utrnil svečo, naslonil glavo na stol in skušal zaspati. Po strešnem žlebu se je priplazil maček, se vzel na okenski okvir in z žarečimi očmi posvetil v temno sobico. Nato se je neslišno zasukal in izginil.

Rudolf je medlo pomislil, da je gotovo duh Ireninega Filipa Drugega.

*

Spal je v kratkih presledkih. Ko se je prvič prebudil, se je začuden zazrl v nočno nebo, ki ga je opazovalo skozi okno. Medtem se je bila nad mestom spreletela nevihta in pustila za seboj svež zrak in oprano nebo. Spomnil se je, kje je, ves pretekli dan mu je stopil pred oči z izrazitostjo filmskega posnetka. Ko se je predramil drugič, je opazil, da je pokrit z odejo. Gotovo je Izidor vstal in ga pokril, da bi ga ne zeblo. Ta njegova skrb ga je ganila. Tele, si je rekel, kakšno prekleto tele! Prisluhnil mu je in zaslišal, kako enakomerno diha. Vsaka nova generacija se nam zdi bolj razumska. Ta videz očitno zbuja samo njihova drugačna mnenja o idealih starih. Kakršen koli že je, je pomislil, v njem je nekaj Ireninega. Zamislil se je in si rekel, da bo to bržkone poteza generacije. Živa radovednost. Želja zvedeti, spoznati, poskusiti. Uporabljati znanstvena spoznanja. Zaokrožiti življenje v kakršen koli smisel. Vsrkati vase ves svet. Vračati se k izhodišču, da bi bile možne primerjave. Premagati majhnost. Prerasti očete in njihove nauke. Delovati, vplivati, odločati, prevzeti odgovornost. *Vi ste se lahko izkazali, a kaj naj storimo mi?* Kljub navideznemu cinizmu je v njih nekaj romantičnega. Fantje za komandose. Fantje in dekleta za partizane.

Znova je zadremal, ne da bi bil trdno zaspal, in v polsnu slišal vlak, avtomobile, mlekarski tovornjak, pijanca, ki se je pojoč *Ljub'ca moja, zakaj si taka* vračal domov, starke, ki so capljale k zgodnji maši.

Ko se je zbudil, je sijalo sonce. Izidorjeva sobica je bila videti kot oskubena kokoš. Jutranje sonce ji je sleklo nadih preteklosti. Izidor je stal ob umivalniku in se bril. Bril do golega. Kosme brade je metal na *Naše razglede* zraven sebe.

»Dobro jutro. Kako se počutite?«

»Dobro,« je odvrnil Rudolf. »Še zmeraj imam polno glavo duha po rožah. Menda me ne boš spet vikal?«

»Starejše tovariše je treba spoštovati,« je hripavo zamrmral Izidor. »Zjutraj sem zmeraj družbeno konstruktiven in poln spoštovanja. Delavci so že na šihlu, škrici se šele brijejo. Kakopa, ko morajo umsko delati pozno v noč.«

»Se lahko obrijem pri tebi? Mi lahko posodiš svežo srajco?«

»Lahko. Samo da je brez manšet. S kratkimi rokavi.«

»Dobra bo. Samo da si lahko zadrgnem kravato.«

»Požvižgam se na kravate.«

»Saj se tudi jaz. Nosim jih pa kljub temu.«

Čez čas je dodal:

»Ne dá se mi iti domov. Ne bi jih rad srečal. Izogibam se jim, kot bi bil kaj zakrivil.«

Izidor je bil slečen do pasu. Od zadaj je bil videti slok, šibak, dekliški.

»Ali sem sinoči mnogo govoril?«

»Kar precej, če smem biti odkrit.«

»Res nisem vaje vina. Po navadi ga sploh ne pijem. Ali sem govoril neumnosti?«

»No ja,« je zamrmral Rudolf, »nič takega. Nikar se ne opravičuj.«

»Saj se ne opravičujem. Redkokdaj se takole napijem. Potem imam zmeraj mačka. Potem se zmeraj bojim prikazati med ljudi.«

Rudolf je vstal, si slekel srajco in se začel briti. Za seboj je slišal Izidorja, ki se je oblačil in obuval.

»Prekleta,« ga je slišal govoriti, »človek kar otpne. Ko bi mene zmanjkalo, ne vem, ali bi sploh kdo prišel na pogreb ali kupil venec. Nikogar ne bi bilo, da bi se napil v moj spomin. Saj imam dosti znancev in prijateljev, ampak vse to je tako . . . povrhu . . . približno . . . brez prave solidarnosti ali ljubezni. Kaj misliš?«

»Svetujem ti,« je zagodrnjal Rudolf, »da čimprej diplomiraš in se lotiš kakega pametnega dela, *zakaj le to je potrebno izboljšanju tvojega premoženja in rešitvi tvoje duše*, kot je rekel vitez Bele lune don Kihotu iz Manče.«

»Hvala za nasvet. Misliš, da me to utegne rešiti občutka odvečnosti?«

»Gotovo.«

»Nisem prepričan.«

»Pubertetne težave, fant.«

»To vse razloži, kaj? Nemir mladih? Nezačudenost? Upornost? Misliš resno?«

»Resno.«

»Vidiš, tu je napaka. Velikanska, usodna napaka. Mladi ljudje se medtem v trumah valijo z dežele v mesta, iščejo šole, tovarne, urade, inštitute. Želijo po najkrajši možni poti do življenja, kakršnega si predstavljajo v svoji mladeniško preprosti, po malem živalski domišljiji. Zakaj bi jim zamerili, če hočejo naravnost, če so na svojem pohodu brezobzirni, surovi, trmast? In od koga so se tega naučili? Iz knjig, iz filmov ali iz življenja? Radi bi se izsolali, radi bi bili strokovnjaki, radi bi živeli vsaj na poprečju življenjske ravni dežele. Radi bi se malo junačili. Eni pri tem plezajo po hrbtih očetov, drugi se organizirajo, nekateri se lotijo kraje in vlomov, nekateri spet škilijo čez mejo, ker je tam čez baje raj za pridne roke. Jezijo se na birokracijo, špekulante, zasebnike, samo malo pozneje, ko se za silo usedejo, postanejo mnogi sami birokrati, špekulanti ali zasebni lastniki. Imam sošolca, ki se vozi v *jaquarju* in mi pravi *tepec*, *nikoli ne boš razumel, kje se godijo bistvene reči, kje se družba pomika naprej . . . obsojen si na ideologijo, na družbeno dekoracijo, ljubček . . .*«

»Rekel sem ti . . . pusti bencin in se loti dela, ki si se zanj šolal.«

»Ali to na črpalki ni delo? Celo plačano? Celo koristno?«

»To je parada, fant, le verjemi mi.«

»Kam neki bi se obrnila Irena, ko bi končala gimnazijo?«

»Večkrat sem razmišljal o tem.«

»Gotovo bi študirala slavistiko ali romanistiko ali germanistiko. Postala bi profesorica ali novinarka ali urednica v kaki založbi ali kaj podobnega. Morebiti bi se lotila prava, ekonomije ali medicine. Gotovo bi se omožila, imela bi dva otroka, stanovanje s petdesetimi kvadratnimi metri površine, kupili bi si fička in potrpežljivo čakali na skromno penzijo. Ali pa bi se odločila, da bo lepotica, in bi stopila med manekene ali letalske strežajke. O, prekleto, in to naj bi bila socialistična perspektiva!«

»In zakaj ne?«

»Morebiti bi jo oče z zvezami spravil na občino, da bi sipala statute in formulirala sklepe ali odredbe ali kaj podobnega, kar bi si izmislili odborniki.«

»Zakaj se ne bi mogla posvetiti znanosti?«

»Ženska? Pri nas? Križev pot, če se ne motim. Morala bi biti preklemano trmoglava.«

Rudolf se je ozrl vanj — brez brade je bil videti prijetno mladosten in poduhovljen.

»Zaostala dežela smo, fant. Kar koli hočeš storiti, zmeraj bo treba zbrati vse sile. Poskusi poslati po pošti 3020 dinarjev. Ali vzdigniti denar na knjižico pošne hranilnice. Zmeraj bo potreben napor. Nič pametnega ni mogoče zlahka. Za majhen napredek se lahko človek izrabi docela. Dokler imamo več prebivalstva kot dela, toliko časa čas in človek ne moreta postati zlato.«

»Vsi bi radi popravljali druge, kaj? Sebe najmanj?«

»Ker mislijo, da so zmeraj krivi drugi . . . vidiš, pa niso. Podcenjujemo objektivne razmere, ki terjajo svoje. Neusmiljeno. Ne oziraje se na naše želje.«

»Ali stare sheme.«

»Tudi stare sheme.«

»Preklete smo majhni. Majhen in reven nisi nikoli varen. Tolažimo se s tem, da smo zato več vredni. Kljub temu nas imajo za plankton. Moramo se kar precej napihovati, da bi nas kdo opazil. Motamo se velikim pod nogami in jim dopovedujemo, da morajo spoštovati tudi pritlikavce.«

»To jih seveda silovito gane. Od časa do časa se razjočejo od ginjenosti in usmiljenja.«

»Po stopnicah pojdi tako, da te bodo domači videli. Sicer bodo mislili, da je bila pri meni kaka cipica. Imel bom sitnosti najbolj neumne sorte.«

»So res taki ali samo ti misliš, da so?«

»O, hudiča, zdaj mi še verjel ne boš? Humanizem, ki ga v tej hiši občutim na svoji koži, je preklete raskav. Čisto nič ni podoben angelski perutnički. Prej sirkovi krtači. Kadar ti udari revma v kosti in apnenec v glavo, izgubiš smisel za humor, demokracijo, ljubezen do sočloveka, in zamenjaš spreminjanje sveta s prebiranjem horoskopov. Človek z veliko začetnico se pomanjša v človeka z malo začetnico, navsezadnje pa začetnico sploh izgubi. Kot je nekoč izgubil rep.«

»Ti si seveda pričakoval angelske perutničke? Se bojiš tekme, se bojiš odgovornosti? Bi rad, da bi ti mamica splela gnezdece? Jutri bodo že o tebi govorili, da jim delaš napoto, le počakaj. To je ena izmed velikih iluzij. Najti poceni krivca.«

»Za zajtrk ti lahko ponudim dober star citat . . . drugega nimam.«

Rudolf se je ozrl — Izidor je sedel na postelji z rokami na kolenih. Nasmehnil se mu je in z glavo pokazal na knjižno polico, na kateri so se prašile knjige.

»To je vse,« je rekel, »kar premorem. Ali ni veliko? Shakespeare, Goethe, Sartre, Baudelaire, Tolstoj itd. Slovencev ne kupujem.«

Rudolf se je nasmehnil:

»Ni tako malo, če se tako vzame. Za prodajalca bencina. Za mladeniča, ki se je namenil postati pesnik. Kje imaš Cervantesa?«

»Morebiti se posvetim zvezdoslovju.«

»Ne boš, bratec. Preveč si nestrpen. Zvezdoslovje je za ljudi z veliko zalogo potrpežljivosti in skromnosti.«

»Zakaj neki skromnosti?«

»Zato, ker se v zvezdoslovju ne moreš napihovati.«

»Ah, kaj, saj se sploh ne napihujem. S čim neki? Poleg tega se bojim šivanke.«

»Zakaj si si obril brado?«

»Ne vem. Tako me je prijelo. Navdih, kaj hočeš.«

»Naj ti nekaj povem glede občutka odvečnosti — nisi odveč, nisi nujno potreben. Ne razmišljaj v takih skrajnostih, zakaj potem boš zmeraj na gugalnici in se ti bo zmeraj po malem vrtelo v glavi.«

Opral si je milnico z obraza, se umil in se počesal. Izidor je izpod postelje potegnil velik papirnat kovček in iz njega svetlo rjavo srajco s kratkimi rokavi.

»Druge nimam sveže,« je rekel. »Kmalu mi jo vrni, zakaj sicer bom moral sam prati . . . ker se mi s tem podre vrstni red.«

»Vrnem ti oprano. Misliš, da bom lahko zapel ovratnik?«

»Saj ga sploh ni treba zapeti.«

Izidor se je pogladil po goli bradi in se nasmehnil:

»Sem videti kot piščanec, kaj? Piščanček? Iz valilnice EMONA? Valim se, valim iz tega emonskega jajčka in se nikakor ne morem znebiti lupin. Komaj se prikljujem skozi eno, že naletim na drugo. Ali nam ne grozi, da postanemo zaprtek? Ali ne bi izvolili v skupščine malo več delavcev in malo manj socialističnih škriccev? Ali postanem tudi jaz škric? Kakšen sem videti?«

»Videti si čisto pravi,« je rekel Rudolf. »Brada gor, brada dol. Zgrabi bika za rogove, ne za rep. Nezadovoljni nosijo svet, res je, ampak . . .«

»Zmeraj tvoj ampak.«

»Rekel sem ti — bika je treba zgrabiti za roge. Sicer se bo tvoje revolucionarno nezadovoljstvo sprevrglo v oboževanje nezadovoljstva.«

»Ali to pomeni zgrabiti za roge najpoprej sebe?«

»Tudi. Začni kar pri sebi. Prej ali slej postaneš zasebni lastnik — vsaj lastnik stanovanja, če sem prav razumel tvoje pripovedi o babici. Se ne boš prevzel?«

Izidor ga je svetlo pogledal, nato se je ozrl v okno in na pisalnik. Na njem je bilo vse polno papirja — rokopisov, časopisnih izrezkov, fotografij, beležnic, revij, map in barvnih svinčnikov.

»Moram se preriti skozi tole intelektualno goščo,« je zamrmral. »Kot bi živel v pragozdu. *Cogito, ergo sum* ali *ego cogito cogitatum*? Moram se vkopati. Kot vojak. Potem šele priznam, da je vse to naokrog tudi moja domovina. Večkrat me popade strah, da se zgubim, da obvisim med nebom in zemljo kot obešenec, medtem ko bodo drugi odkorakali dalje. Mladi mislimo na jutri, vi, stari, premlevate izkušnje. Lepo zaveznitvo, kaj? Samo pomisli, da so izkušnje nastajale iz stare prakse. Ko ste bili mladi, ste se požvižgali na izkušnje očetov. Prej ali slej stopim na stran delavskega razreda. Zdaj pojdi. Jaz odidem pozneje. Danes imam drugo izmeno. Vidiva se na britofu. Glede prababice moraš vedeti, da je neumrljiva.«